

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (šestého senátu)

21. prosince 2016*

„Řízení o předběžné otázce — Sociální politika — Listina základních práv Evropské unie — Směrnice 2000/78/ES — Rovné zacházení v zaměstnání a povolání — Článek 2 odst. 1 a 2 — Diskriminace na základě věku — Kolektivní pracovní smlouva — Prodloužení doby pro postup z prvního do druhého platového stupně — Nerovné zacházení na základě věku“

Ve věci C-539/15,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud, Rakousko) ze dne 24. září 2015, došlým Soudnímu dvoru dne 15. října 2015, v řízení

Daniel Bowman

proti

Pensionsversicherungsanstalt,

SOUDNÍ DVŮR (šestý senát),

ve složení E. Regan, předseda senátu, A. Arabadžev (zpravodaj) a S. Rodin, soudci,

generální advokát: Y. Bot,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za D. Bowmana P. Ringhoferem, Rechtsanwalt,
- za Pensionsversicherungsanstalt J. Milchramem, A. Ehemem a T. Mödlaglem, Rechtsanwälte,
- za Evropskou komisi B.-R. Killmannem a D. Martinem, jako zmocněnci,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článků 21 a 28 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“), jakož i čl. 2 odst. 1 a 2 a čl. 6 odst. 1 směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání (Úř. věst. 2000, L 303, s. 16; Zvl. vyd. 05/04, s. 79).
- 2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi Danielem Bowmanem a Pensionsversicherungsanstalt (instituce důchodového pojištění, dále jen „správní orgán“) ve věci rozhodnutí tohoto orgánu, které vydal na základě ustanovení kolektivní pracovní smlouvy upravující delší dobu potřebnou pro služební postup z prvního do druhého platového stupně, než je doba pro postup mezi následujícími platovými stupni.

Právní rámec

Směrnice 2000/78

- 3 Podle článku 1 je účelem směrnice 2000/78 „stanovit obecný rámec pro boj s diskriminací na základě náboženského vyznání či víry, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace v zaměstnání a povolání, s cílem zavést v členských státech zásadu rovného zacházení“.

- 4 Článek 2 této směrnice stanoví:

„1. Pro účely této směrnice se ‚zásadou rovného zacházení‘ rozumí neexistence jakékoli přímé nebo nepřímé diskriminace na jakémkoli základě uvedeném v článku 1.

2. Pro účely odstavce 1 se:

- a) přímou diskriminací rozumí, pokud se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci na základě jednoho z důvodů uvedených v článku 1;

- b) nepřímou diskriminací se rozumí, pokud by v důsledku zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo zvyklosti byla osoba určitého náboženského vyznání nebo víry, určitého zdravotního postižení, určitého věku nebo určité sexuální orientace v porovnání s jinými osobami znevýhodněna, ledaže:

- i) takové ustanovení, kritérium nebo praxe jsou objektivně odůvodněny legitimním cílem a prostředky k dosažení uvedeného cíle jsou přiměřené a nezbytné, [...]

[...]“

- 5 Článek 6 odst. 1 uvedené směrnice, nadepsaný „Opodstatněnost rozdílů v zacházení na základě věku“, stanoví:

„Bez ohledu na čl. 2 odst. 2 mohou členské státy stanovit, že rozdílů v zacházení na základě věku nepředstavují diskriminaci, jestliže jsou v souvislosti s vnitrostátními právními předpisy objektivně a rozumně odůvodněny legitimními cíli, zejména legitimními cíli politiky zaměstnanosti, trhu práce a odborného vzdělávání, a jestliže prostředky k dosažení uvedených cílů jsou přiměřené a nezbytné.

Tyto rozdíly v zacházení mohou zahrnovat zejména:

- a) stanovení zvláštních podmínek pro přístup k zaměstnání a odbornému vzdělávání, pro zaměstnání a povolání včetně podmínek propuštění a odměňování, a to pro mladé pracovníky, starší osoby a osoby s pečovatelskými povinnostmi za účelem podpory jejich pracovního začlenění nebo zajištění jejich ochrany;
- b) stanovení minimálních podmínek věku, odborné praxe nebo let služby pro přístup k zaměstnání nebo k určitým výhodám spojeným se zaměstnáním;

[...]“

Rakouské právo

- 6 Před 80. změnou této kolektivní pracovní smlouvy stanovil Dienstordnung A für die Angestellten bei den Sozialversicherungsträgern Österreichs (služební řád A pro zaměstnance rakouských institucí sociálního zabezpečení, dále jen „DO.A“) následující:

„§ 13: Započítatelná doba služby pro platové zařazení

1. Pro účely platového zařazení (§ 40) se započítávají následující doby služby, kterých dotyčný zaměstnanec dosáhl po dovršení 18. roku života: [...]

§ 40: Platové zařazení; služební postup

1. Zaměstnanci [...] jsou zařazeni do stupně 1 své platové skupiny (služební třída) v souladu s § 37 až 39. Pokud musí být zohledněny doby služby podle § 13, použije se na zařazení obdobně třetí odstavec.
2. [...] Doby, kterých bylo dosaženo ve stupních a) až c) před dovršením 18. roku věku, se nepovažují za doby služby započítatelné pro účely zařazení v platové stupnici. [...]
3. [...] Po dovršení každých dvou služebních let (postup na základě let) postupuje zaměstnanec do nejbližšího vyššího stupně své platové skupiny (služební třída). [...]

- 7 Po 80. změně DO.A, která rovněž zavedla přechodné ustanovení pro zaměstnance přijaté do služebního poměru před 1. lednem 2011, znějí tato ustanovení následovně:

„§ 13: Započítatelná doba služby pro zařazení v platové stupnici

1. Pro účely zařazení v platové stupnici (§ 40) se započítávají následující doby služby, jichž bylo dosaženo po 30. červnu roku, během něhož bylo nebo by bylo po nástupu do prvního stupně školního vzdělávání absolvováno devět let školní docházky: [...]
- 2a. nejvýše celkem 3 roky [...]
- b) doba studia na [...] škole přesahující splnění všeobecné povinné školní docházky v minimálním rozsahu platném pro toto studium podle právních předpisů v oblasti školství, nejvýše však v délce 3 let; [...]

§ 40: Platové zařazení; služební postup

1. Zaměstnanci jsou zařazeni do stupně 1 své platové skupiny (služební třída) [...]. Pokud musí být zohledněny doby služby podle § 13, použije se na zařazení obdobně třetí odstavec. [...]
3. V platovém stupni 1 setrvá zaměstnanec 5 let; z následujícího stupně postoupí do nejbližšího vyššího stupně své platové skupiny (služební třída) po dovršení každých dvou služebních let (postup na základě let). [...]"

Spor v původním řízení a předběžná otázka

- 8 Daniel Bowman, narozen dne 28. července 1961, je od 1. dubna 1988 zaměstnán ve správním orgánu na základě soukromoprávního pracovního poměru. Tato smlouva se řídí DO.A, jenž je kolektivní smlouvou. Jeho plat je stanoven na základě zařazení v době jeho přijetí do zaměstnání, aniž mu k danému okamžiku byly započteny jím dosažené doby školní docházky. Od té doby postupoval D. Bowman v souladu s ustanoveními DO.A každé dva roky do vyššího stupně a bylo mu přiznáno zvýšení platu odpovídající jeho služebnímu postupu.
- 9 Před svou 80. změnou stanovil § 40 odst. 2 DO.A v případě zaměstnanců správního orgánu, kteří k okamžiku svého přijetí do zaměstnání nedosáhli alespoň věku 18 let, že před dosažením věku 16 let budou zařazeni do stupně a, před dosažením věku 17 let do stupně b a před dosažením věku 18 let do stupně c jejich platové třídy použitelné podle § 37 DO.A. Tito zaměstnanci přešli do stupně 1, do něhož měl být rovněž zařazen každý zaměstnanec správního orgánu, jenž byl přijat do zaměstnání po dosažení 18 let věku, až poté, co dosáhli věku 18 let, avšak bez možnosti uplatnit předchozí doby srovnatelné s dobou výkonu pracovní činnosti. V jejich případě nebylo tedy možné započtení dob školní docházky. Plat ve stupních a, b a c byl značně nižší než plat ve stupni 1. Stejná činnost či funkce byla tedy odměňována rozdílně v závislosti na věku, v němž byla vykonávána.
- 10 80. změnou DO.A byl zrušen jeho § 40 odst. 2, který nebyl ničím nahrazen, takže stupně a, b a c byly zrušeny. Zařazení každého zaměstnance správního orgánu, který před svým přijetím do zaměstnání nedosáhl dob, které musejí být zohledněny pro výpočet služebního postupu, se po této změně provádí nezávisle na věku těchto zaměstnanců při jejich nástupu do služebního poměru. Takový zaměstnanec je ihned zařazen do prvního stupně. Nový režim nepozměnil plat v uvedeném stupni dotyčné platové třídy, takže všem zaměstnancům mladším 18 let bylo přiznáno značné zvýšení platu, které v závislosti na platové třídě činilo 100 až 200 eur měsíčně.
- 11 Po 80. změně DO.A může k jakémukoli povýšení do druhého platového stupně dojít až po uplynutí pěti let. Do následujících platových stupňů lze postoupit po každých dvou letech služby. Tyto dvouleté služební postupy jsou ukončeny v 18. stupni, po němž dochází k povýšení vždy po čtyřech letech. Po tomto povýšení kvalifikovaném jako „věková bonifikace“ již není žádné povýšení upraveno.
- 12 Před zahájením svého služebního poměru u správního orgánu absolvoval D. Bowman od 1. září 1976 do 30. června 1979, tedy v délce dvou let a 10 měsíců školní docházku na rakouském spolkovém gymnáziu. Poté, co 80. změna DO.A umožnila započtení dob školní docházky, podal D. Bowman dne 17. května 2012 žádost o přepočtení dob předcházejících jeho nástupu do služebního poměru u správního orgánu pro účely stanovení data pro jeho povýšení v souladu s § 13, ve znění 80. změny této kolektivní smlouvy. Daniel Bowman tedy požadoval, aby mu správní orgán zaplatil částku ve výši 3 655,20 eura hrubého, zvýšenou o úroky a poplatky, dále, aby mu začal vyplácet plat odpovídající zařazení do platové skupiny F, služební třídy I, platového stupně 17 a určil datum příštího povýšení k 1. říjnu 2012.

- 13 Dne 27. května 2012 správní orgán rozhodl, že v souladu s DO.A, ve znění jeho 80. změny, lze dobu služebního poměru doplnit nejvýše o tři roky, avšak z toho pro něj nevyplývá žádné zlepšení jeho platového zařazení ani změna data pro jeho povýšení, jelikož po uvedené změně může k postupu do druhého platového stupně dojít až po pěti letech namísto dvou, jak tomu bylo dříve.
- 14 Arbeits- und Sozialgericht Wien (soud pro pracovní a sociální záležitosti ve Vídni, Rakousko) vyhověl žalobě, kterou D. Bowman podal proti tomuto rozhodnutí správního orgánu. Tento soud měl za to, že prodloužení doby pro povýšení z prvního do druhého stupně představuje nepřímou diskriminaci na základě věku.
- 15 Oberlandesgericht Wien (vrchní zemský soud ve Vídni, Rakousko) vyhověl odvolání, který proti tomuto rozsudku Arbeits- und Sozialgericht Wien (soud pro pracovní a sociální záležitosti ve Vídni) podal správní orgán. Odvolací soud zejména konstatoval, že možnost započtení dob školní docházky byla zavedena až po 80. změně DO.A., k čemuž došlo ve stejné době jako opatření, jímž byla prodloužena doba pro povýšení z prvního do druhého stupně platové stupnice, a že s D. Bowmanem bylo jak před změnou, tak i po ní zacházeno stejně jako s ostatními zaměstnanci, takže nebyl diskriminován na základě věku.
- 16 Daniel Bowman podal proti tomuto rozsudku opravný prostředek „Revision“ k Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud, Rakousko). Tento soud se táže, zda prodloužení doby pro povýšení z prvního do druhého stupně platové stupnice zavedené DO.A představuje nepřímou diskriminaci na základě věku, či nikoli. Poukazuje především na to, že cílem 80. změny DO.A není zrušit nerovné zacházení, které existovalo již dříve, ale umožnit valorizaci služebního postupu započtením předchozích dob. I kdyby prodloužení doby pro postup z prvního do druhého stupně představovalo nerovné zacházení nepřímo založené na věku, mohlo by být podle názoru tohoto soudu nicméně odůvodněné.
- 17 Za těchto podmínek se Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Je třeba článek 21 Listiny ve spojení s čl. 2 odst. 1 a 2, jakož i s čl. 6 odst. 1 směrnice 2000/78 – a s ohledem na článek 28 Listiny – vykládat v tom smyslu, že

- a) pravidlo kolektivní smlouvy, které v případě dob zaměstnání na začátku kariéry stanoví delší dobu pro služební postup, a tím ztěžuje postup do nejbližšího vyššího platového stupně, zakládá nepřímou diskriminaci na základě věku,

a pokud ano, v tom smyslu

- b) že takové pravidlo je zejména z důvodu malé odborné praxe na začátku kariéry přiměřené a nezbytné?“

K předběžné otázce

- 18 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda článek 21 Listiny, jakož i čl. 2 odst. 1 a 2 a čl. 6 odst. 1 směrnice 2000/78 musejí být vykládány v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní kolektivní pracovní smlouvě, jako je smlouva dotčená ve věci v původním řízení, podle níž se na zaměstnance, jemuž jsou započteny doby školní docházky pro účely jeho zařazení do platových stupňů, vztahuje delší doba pro postup z prvního do druhého platového stupně, než je doba, která platí pro postup mezi následujícími stupni.
- 19 Úvodem je třeba připomenout, že členské státy a sociální partneři musí při přijímání opatření, která spadají do působnosti směrnice 2000/78, která konkretizuje v oblasti zaměstnání a povolání zásadu zákazu diskriminace na základě věku, která je nyní zakotvena v článku 21 Listiny, jednat v souladu

s touto směrnicí (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 13. září 2011, Prigge a další, C-447/09, EU:C:2011:573, bod 48, jakož i ze dne 11. listopadu 2014, Schmitzer, C-530/13, EU:C:2014:2359, bod 23).

- 20 V první řadě je třeba zkoumat, zda taková kolektivní smlouva, jako je smlouva dotčená v původním řízení, zavádí rozdílné zacházení na základě věku ve smyslu článku 2 směrnice 2000/78. V této souvislosti je třeba připomenout, že podle tohoto ustanovení se zásadou rovného zacházení rozumí neexistence jakékoli přímé nebo nepřímé diskriminace na jakémkoli základě uvedeném v článku 1 této směrnice. Článek 2 odst. 2 písm. a) uvedené směrnice upřesňuje, že pro účely odstavce 1 se přímou diskriminací rozumí, že se s jednou osobou zachází méně příznivě než s jinou osobou ve srovnatelné situaci na základě jednoho z důvodů uvedených v článku 1 téže směrnice. Z článku 2 odst. 2 písm. b) směrnice 2000/78 mimoto vyplývá, že pro její účely se nepřímou diskriminací na základě věku rozumí, když je osoba určitého věku v důsledku zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo zvyklosti v porovnání s jinými osobami znevýhodněna, ledaže takové ustanovení, kritérium nebo praxe jsou objektivně odůvodněny legitimním cílem a prostředky k dosažení uvedeného cíle jsou přiměřené a nezbytné.
- 21 Pokud jde o doby školní docházky, o které se jedná ve věci v původním řízení, ze žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vyplývá, že na rozdíl od režimu, který existoval před 80. změnou DO.A, umožňuje režim zavedený touto změnou započtení těchto dob v rozsahu, v němž přesahují všeobecnou povinnou školní docházku v minimálním rozsahu platném pro toto studium podle právních předpisů v oblasti školství, nejvýše však v délce tří let.
- 22 I když byla doba pro postup z prvního do druhého platového stupně po 80. změně DO.A prodloužena o tři roky, postup v platové stupnici probíhá i nadále v závislosti na dosažených letech služebního poměru.
- 23 Z toho vyplývá, že jak uvedl předkládající soud, taková kolektivní smlouva, jako je smlouva dotčená ve věci v původním řízení, podle níž se na zaměstnance, jimž jsou pro účely jejich zařazení do platových stupňů započteny doby školní docházky, vztahuje delší doba pro postup v rámci prvního stupně, než je doba, která platí u vyšších stupňů, nezakládá vůči nim rozdílné zacházení založené přímo na věku.
- 24 U otázky, zda taková kolektivní smlouva zavádí, jak naznačuje předkládající soud, nepřímou diskriminaci na základě věku, je třeba zkoumat, zda i přes své neutrální znění neznevýhodňuje fakticky mnohem vyšší počet osob určitého věku či určité věkové kategorie.
- 25 V projednávaném případě vede 80. změna DO.A k tomu, že pro každý postup do druhého stupně je nezbytné dosažení pěti let služby, zatímco k povýšením z tohoto stupně dochází pokaždé po dvou letech služby.
- 26 V tomto ohledu je nutné uvést, že se předkládající soud opírá o předpoklad, že zavedení delší doby pro postup z prvního do druhého platového stupně, než která je upravena pro postup do následujících platových stupňů, se týká především zaměstnanců nově přijatých do služebního poměru u správního orgánu, kteří nemohou pro účely svého zařazení do platových stupňů s úspěchem uplatnit doby předcházející jejich nástupu do služebního poměru. Skupinu zaměstnanců, jejichž platy jsou nižší, tvoří hlavně mladší osoby, takže podle názoru předkládajícího soudu nelze vyloučit, že režim zavedený po 80. změně DO.A znevýhodňuje v platových otázkách mladší zaměstnance.
- 27 Je však třeba uvést, že nerovné zacházení nepřímo založené na věku nemůže v projednávaném případě spočívat pouze na tomto konstatování.
- 28 Ze spisu předloženého Soudnímu dvoru totiž vyplývá, že režim zavedený po 80. změně DO.A stanoví, že zařazení zaměstnanců správního orgánu do platových stupňů závisí zejména, jak vyplývá z bodu 21 tohoto rozsudku, na absolvovaných dobách školní docházky. Tyto doby školní docházky lze

zohlednit pro účely uvedeného zařazení nezávisle na věku pracovníka v době jeho přijetí do služebního poměru. Takový režim tedy vychází z kritéria, které není ani neoddělitelně, ani nepřímě spojeno s věkem zaměstnanců (viz obdobně rozsudek ze dne 7. června 2012, Tyrolean Airways Tiroler Luftfahrt Gesellschaft, C-132/11, EU:C:2012:329, bod 29).

- 29 Dále je třeba uvést, že situace D. Bowmana, která předkládající soud přesto vedla k položení této otázky, neodpovídá podle všeho situaci zaměstnance, jenž teprve zahajuje svou pracovní kariéru a nemůže ve svůj prospěch uplatnit doby služby, jelikož D. Bowman může prokázat, jak vyplývá ze spisu, který má k dispozici Soudní dvůr, jak dobu školní docházky, tak i téměř třicet let služby u správního orgánu.
- 30 Na mladého zaměstnance nově přijatého do služebního poměru, který má jen málo pracovních zkušeností a jenž požaduje zohlednění svých dob školní docházky pro zařazení do platových stupňů, se tedy sice bude konkrétně vztahovat delší doba pro postup v rámci prvního platového stupně, avšak to nemění nic na tom, jak ukazuje situace D. Bowmana, že se i na věkově staršího zaměstnance, jenž dosáhl značného počtu let v rámci služby u správního orgánu a který podá totožnou žádost, bude na stejném základě, virtuálně nebo retroaktivně vztahovat stejné prodloužení doby pro povýšení.
- 31 Jak totiž vyplývá z odpovědi správního orgánu na písemnou otázku Soudního dvora, kolektivní smlouva dotčená ve věci v původním řízení se v rozsahu, v němž stanoví započtení dob školní docházky a prodloužení doby pro postup v rámci prvního stupně platové stupnice, použije stejným způsobem na všechny zaměstnance, kteří o takové započtení požádají, a to i retroaktivně na ty, kteří již byli povýšeni do vyšších stupňů.
- 32 Z toho vyplývá, že taková kolektivní smlouva, jako je smlouva dotčená ve věci v původním řízení, podle níž se na všechny zaměstnance, jimž jsou započítávány doby školní docházky pro účely jejich zařazení na platové stupnici, vztahuje delší doba pro postup v prvním platovém stupni, než je doba platná u vyšších stupňů, nemá za následek nerovné zacházení těchto zaměstnanců, které je nepřímě založené na věku.
- 33 Na položenou otázku je tedy třeba odpovědět tak, že čl. 2 odst. 1 a 2 směrnice 2000/78 musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání takové vnitrostátní kolektivní pracovní smlouvě, jako je smlouva dotčená ve věci v původním řízení, podle níž se na zaměstnance, jemuž jsou započteny doby školní docházky pro účely jeho zařazení do platových stupňů, vztahuje prodloužení doby pro postup z prvního do druhého platového stupně, neboť toto prodloužení se použije na každého zaměstnance, u něhož jsou tyto doby zohledňovány, včetně těch, a to i retroaktivně, kteří již byli povýšeni do vyšších platových stupňů.

K nákladům řízení

- 34 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (šestý senát) rozhodl takto:

Článek 2 odst. 1 a 2 směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání, musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání takové vnitrostátní kolektivní pracovní smlouvě, jako je smlouva dotčená ve věci v původním řízení, podle níž se na zaměstnance, jemuž jsou započteny doby školní docházky pro účely jeho zařazení do platových stupňů, vztahuje prodloužení doby pro postup z prvního do

druhého platového stupně, neboť toto prodloužení se použije na každého zaměstnance, u něhož jsou tyto doby zohledňovány, včetně těch, a to i retroaktivně, kteří již byli povýšeni do vyšších platových stupňů.

Podpisy